

Datum: Karlovac, 26. rujna 2022.

Kolegij: Osnove medicinske kemije i biokemije

Voditelj: mr.sc. Miljenka Maradin, mag. medicinske biokemije, specijalist

Katedra: Katedra za temeljne medicinske znanosti

Studij: Prediplomski stručni studij

Naziv studija:

Sestrinstvo Karlovac

Izaberite jedan od ponuđenih

Godina studija: 1

Akademski godina: 2022./2023.

IZVEDBENI NASTAVNI PLAN

Podaci o kolegiju (kratak opis kolegija, opće upute, gdje se i ukojem obliku organizirana nastava, potreban pribor, upute o pohađanju i pripremi za nastavu, obveze studenata i sl.):

Kolegij **Osnove medicinske kemije i biokemije** je obvezni kolegij na izvanrednom Preddiplomskom stručnom studiju sestrinstva. Odvija se na prvoj godini studija (**1 ECTS**), a sastoji se od 15 sati predavanja s uključivanjem polaznika, 5 sati seminara i 5 sati vježbi, ukupno 25 nastavnih sati. Nastava kolegija izvodi se u predavaonicama Sveučilišta u Karlovcu.

Cilj kolegija je upoznavanje sa osnovnim životnim procesima u organizmu. Studenti će se upoznati sa strukturom staničnih sastojaka, kemijskim i energetske pretvorbama koji su važni za razumijevanje funkcije biološki važnih molekula. Upoznat će načela metaboličkih reakcija, temelj bioloških procesa u fiziološkim i patofiziološkim stanjima u organizmu.

Kolegij sadržava područja koja će biti obuhvaćena kroz cjeline: osnovni kemijski zakoni i kemijska osnova organizma, građa biomolekula i uloga u živoj tvari, biokemijski ciklusi u organizmu.

Predavanja, seminari i vježbe izvoditi će se uz aktivno sudjelovanje studenata u izlaganju zadanih tema, rješavanju računskih zadataka i problemskih zadataka na temelju pročitane literature i saznanja sa prethodnih predavanja.

Popis obvezne ispitne literature:

1. R. K. Murray i sur: HARPEROVA ILUSTRIRANA BIOKEMIJA. Prijevod 28. izdanja. Stručne urednice prijevoda J. Lovrić i J. Sertić. Medicinska naklada, 2011, Zagreb.
 2. D. Čvorišćec i I. Čapelak (ur.): ŠTRAUSOVA MEDICINSKA BIOKEMIJA. Medicinska naklada, 2009, Zagreb.
- Interni materijal za seminare i vježbe.
Nastavni materijali s predavanja i seminara

Popisdopunske literature:

E. Topić, D. Primorac, S. Janković (ur.): MEDICNSKO BIOKEMIJSKA DIJAGNOSTIKA U KLINIČKOJ PRAKSI. Medicinska naklada, 2004, Zagreb

Nastavni plan:

Popis predavanja (s naslovima i pojašnjenjem):

P1 Periodni sustav elemenata. Kemijska osnova organizma

Sadržaj predavanja:

Značenje kemije i biokemije u zdravstvenoj djelatnosti. Osnovni kemijski zakoni. Biogeni i toksični elementi (makro-, mikro- i oligoelementi). Periodni sustav elemenata.

Ishodi učenja:

Prepoznati važnost kemije i biokemije u sestinstvu. Uočiti povezanost kemije i biokemije s ostalim prirodnim znanostima i kolegijima u strukovnom području. Imenovati biogene i toksične elemente te objasniti njihovu ulogu u fiziološkim i patološkim procesima.

P2 Kemijske veze. Unutarmolekulske i međumolekulske veze

Sadržaj predavanja:

Kemijske veze između biomolekula. Unutarmolekulske veze (kovalentna, ionska i metalna) Nekovalentne interakcije (vodikove veze, hidrofobne interakcije, elektrostatske interakcije, Van der Waalove sile).

Ishodi učenja:

Opisati povezivanje atoma u elementarnim tvarima i spojevima pojedinim tipovima kemijskih veza. Navesti i usporediti intra- i intermolekulske veze i sile te ilustrirati njihovo značenje u izgradnji bioloških sustava.

P3 Voda i vodene otopine-osnova života

Sadržaj predavanja

Kemijska građa, svojstva i uloga vode u organizmu. Voda kao otapalo. Vodene otopine u organizmu. Ionski produkt vode, pH-vrijednost vodenih otopina i značaj pH vrijednosti tjelesnih tekućina.

Ishodi učenja:

Opisati građu, svojstva, raspodjelu i ulogu vode i vodenih otopina u organizmu. Opisati otapanje ionskih tvari i plinova u vodi te ponašanje hidrofилnih, hidrofobnih i amfipatskih molekula u vodi. Objasniti ulogu osmotskog tlaka i osmolalnosti na regulaciju raspodjele vode u organizmu. Rastumačiti ionski produkt vode i pH i pOH vrijednost. Navesti pH vrijednosti tjelesnih tekućina.

P4 Kiseline i baze

Sadržaj predavanja:

Teorije kiselina i baza. Iskazivanje kiselosti kiselina i baza. Kemijska svojstva i reakcije kiselina i baza. Biološki važne kiseline i baze.

Ishodi učenja:

Izreći definiciju kiselina i baza prema pojedinoj teoriji. Rastumačiti odnos konjugirana baza-konjugirana kiselina. Interpretirati konstante kiselosti i bazičnosti, pKa i pKb vrijednosti. Nabrojati i podijeliti kiseline i baze prema jakosti. Navesti metabolički važne kiseline i baze.

P5 Soli i biološki puferi

Sadržaj predavanja:

Nastanak i vrsta soli te njihov značaj u organizmu. Neutralizacija. Hidroliza soli. Komponente pufera i mehanizam djelovanja pufera. Henderson-Hasselbachova jednačba. Biološki puferi i njihova važnost u očuvanju pH vrijednosti tjelesnih tekućina.

Ishodi učenja:

Definirati sastav i strukturu soli i opisati načine njihova nastajanja. Definirati hidrolizu soli i opisati pojedine reakcije hidrolize. Izreći definiciju pufera, objasniti sastav, djelovanje i kapacitet pufera.

Navesti i opisati značaj bioloških pufera u očuvanju pH vrijednosti tjelesnih tekućina.

P6 Uvod u organsku kemiju. Važnost i podjela organskih spojeva

Sadržaj predavanja

Organski spojevi: podjela. Hibridizacija spojeva s ugljikom. Ugljikovodici: alkani, alkeni, alkini. Nomenklatura.

Ishodi učenja

Opisati građu aklana, alkena i alkina. Objasniti sp^3 , sp^2 i sp hibridizaciju. Navesti i opisati najvažnije predstavnike ugljikovodika.

P7 Alkoholi, aldehidi, ketoni

Sadržaj predavanja

Organski spojevi s kisikom. Najvažniji predstavnici biološki važnih alkohola, aldehida i ketona. Karakteristične funkcionalne skupine. Dobivanje. Oksidacija i esterifikacija alkohola.

Ishodi učenja

Navesti i opisati biološki značajne alkohole, aldehide i ketone. Objasniti procese oksidacije alkohola, aldehida i ketona. Objasniti procese esterifikacije.

P8 Karbonske kiseline

Sadržaj predavanja

Organske, karboksilne kiseline. Podjela. Monokarbonske, dikarbonske, polikarbonske kiseline.

Ishodi učenja

Navesti i opisati biološki značajne organske kiseline. Navesti kemijske reakcije, opisati ih i nazvati nastale derivate.

P9 Ugljikohidrati: monosaharidi i disaharidi

Sadržaj predavanja:

Podjela i kemijske značajke ugljikohidrata. Biološki važni monosaharidi, disaharidi. Struktura i fiziološka uloga ugljikohidrata

Ishodi učenja:

Klasificirati ugljikohidrate prema kemijskim karakteristikama. Prepoznati i opisati strukturne značajke najznačajnijih predstavnika mono- i di-saharida. Objasniti i prepoznati vrste izomerija kod monosaharida. Navesti vrstu i izvore ugljikohidrata u hrani.

P10 Polisaharidi

Sadržaj predavanja

Biološki važni polisaharidi. Glikogen, škrob, celuloza. Kemijske veze i struktura polisaharida.

Ishodi učenja

Navesti vrstu i izvore polisaharida u hrani. Prepoznati i objasniti razliku u kemijskoj građi polisaharida.

Opisati značaj, raspodjelu i ulogu glikogena u organizmu.

P11 Aminokiseline i peptidi

Sadržaj predavanja:

Struktura i svojstva aminokiselina; esencijalne i neesencijalne te proteinogene aminokiseline.

Peptidi i princip njihove izgradnje. Biološki važni peptidi.

Ishodi učenja:

Razlikovati esencijalne i neesencijalne aminokiseline. Klasificirati proteinogene aminokiseline i opisati njihova svojstva. Opisati nastajanje peptidne veze i definirati njene strukturne značajke. Nabrojiti fiziološki aktivne peptide.

P12 Proteini

Sadržaj predavanja:

Proteini – svojstva i strukturne razine proteina. Denaturacija proteina. Mioglobin i hemoglobin.

Patološka stanja vezana uz poremećaje u izgradnji proteina. Proteini plazme.

Ishodi učenja:

Klasificirati proteine prema njihovoj funkciji i obliku. Opisati strukturne razine u arhitekturi proteina. Definirati denaturaciju proteina i njen značaj u biološkim sustavima. Objasniti građu i funkciju kolagena, mioglobina i hemoglobina. Objasniti biokemijsku osnovu anemije srpastih stanica. Navesti dijagnostički značajne proteine u plazmi.

P13 Lipidi. Masne kiseline.

Sadržaj predavanja:

Definicija i podjela lipida. Fiziološki značajni predstavnici jednostavnih i složenih lipida. Biološke membrane. Trigliceridi. Biološki važne masne kiseline. Zasićene, mono- i polinezasićene masne kiseline; esencijalne i neesencijalne masne kiseline.

Ishodi učenja: Definirati i klasificirati lipide. Opisati građu i fiziološku ulogu triacilglicerola. Klasificirati masne kiseline. Razlikovati esencijalne i neesencijalne masne kiseline. Opisati građu i fiziološku ulogu fosfolipida i glikolipida. Opisati građu kolesterola i ukazati na ulogu kolesterola u sintezi žučnih soli, vitamina D i steroidnih hormona. Definirati lipoproteine, navesti njihov sastav i ukazati na ulogu u prijenosu egzogenih i endogenih lipida. Opisati sastav i objasniti funkciju lipidnih dvosloja u staničnim membranama

P14 Pprobava i apsorpcija sastojaka hrane

Sadržaj predavanja:

Procesi razgradnje i apsorpcija proteina, ugljikohidrata i masti.

Ishodi učenja:

Objasniti specifične procese razgradnje proteina, ugljikohidrata i masti u probavnom sustavu. Navesti specifične enzime, mjesto njihove aktivnosti u probavnom sustavu te poznavati specifičnosti njihova djelovanja. Navesti zimogene proteolitičkih enzima te objasniti načine njihove aktivacije

P15 Biokemijski ciklusi i regulacija metabolizma

Sadržaj predavanja

Glavni metabolički putevi sinteze i razgradnje proteina, ugljikohidrata i lipida u organizmu. Tijek i kemijske reakcije najvažnijih metaboličkih puteva. Ciklus limunske kiseline. Regulacija metabolizma.

Ishodi učenja:

Opisati tijek najvažnijih metaboličkih puteva. Izložiti nastanak glukoze iz glikogena, stvaranje glikogena te hormonsku regulaciju tih metaboličkih procesa. Opisati tijek razgradnje i sinteze proteina te masnih kiselina. Poznavati reakcije ciklusa limunske kiseline kao okretišta metabolizma.

Popis seminara s pojašnjenjem:

S1 Kemijska osnova organizma

Sadržaj seminara:

Anorganske molekule neophodne za funkciju žive tvari. Voda kao osnova života. Tjelesne tekućine. Kiseline i baze, soli, puferi.

Ishodi učenja:

Poznavati strukturu i svojstva anorganskih molekula važnih za žive organizme. Objasniti ulogu vode te njezin značaj u organizmu. Opisati sastav i funkciju tjelesnih tekućina te izložiti značaj i

djelovanje pufera u očuvanju pH tjelesnih tekućina.

S2 Organski spojevi kao osnova života

Sadržaj seminara:

Kemijske karakteristike ugljika i njegova priroda u organskim spojevima. Biološki značajni predstavnici organskih spojeva s kisikom, dušikom i sumporom te njihovi derivati.

Ishodi učenja:

Objasniti kemijska svojstva spojeva s ugljikom. Prepoznati strukturu i poznavati nazive i ulogu biološki značajnih predstavnika ugljikovodika te spojeva s kisikom, dušikom, sumporom i njihovih derivata.

S3 Nomenklatura i reaktivnost organskih spojeva

Sadržaj seminara:

Kemijske karakteristike organskim spojevima. Funkcijske skupine i njihova svojstva i reaktivnost. Biološki značajni predstavnici organskih spojeva s kisikom, dušikom i sumporom. Nomenklatura i najvažnije kemijske reakcije organskih spojeva.

Ishodi učenja:

Razlikovati funkcijske skupine te razvrstati organske spojeve prema funkcijskim skupinama. Navesti nazivlje organskih spojeva. Prepoznati strukturu i poznavati nazive i ulogu biološki značajnih predstavnika spojeva s kisikom i dušikom. Poznavati kemijsku reaktivnost najvažnijih organskih spojeva.

S4 Osnovni sastojci hrane

Sadržaj seminara:

Osnovni sastojci hrane: mikro i makronutrijenti. Energetske potrebe organizma. Probava osnovnih sastojaka hrane.

Ishodi učenja:

Nabrojati osnovne sastojke hrane te poznavati karakteristike pojedinih mikro i makronutrijenata. Opisati proces probave osnovnih sastojaka hrane.

S5 Najvažnije metabolički putevi

Sadržaj seminara:

Tijek i kemijske reakcije glikolize, glikogenolize i glikogeneze. Tijek i kemijske reakcije beta oksidacije. Ciklus limunske kiseline.

Ishodi učenja:

Opisati tijek glikolize Izložiti nastanak glukoze iz glikogena, stvaranje glikogena te hormonsku regulaciju tih metaboličkih procesa. Opisati tijek razgradnje masnih kiselina. Poznavati reakcije ciklusa limunske kiseline kao okretišta metabolizma..

Popisvježbi s pojašnjenjem:

V1, V2 Iskazivanje sastava otopina. Puferi.

Sadržaj vježbi:

Problem skizadaci iz područja iskazivanja sastava otopina. Mehanizam djelovanja pufera.

Ishodi učenja:

Rješavati probleme zadatke vezane uz iskazivanje sastava otopina.

Objasniti mehanizam djelovanja biološki važnih pufera.

V3 i V4 Biološki značajni predstavnici organskih spojeva

Sadržaj vježbi:

Organski spojevi s kisikom i dušikom i njihovih derivati.

Ishodičenja:

Navesti irazlikovat fiziološki značajne predstavnike spojeva s kisikom, dušikom i njihove derivate te karakteristične reakcije tih spojeva.

V5 Odabranapoglavljabiokemijskih ciklusa u organizmu

Sadržaj vježbi:

Najvažniji metabolički putevi. Energetski bilanci glikolize i β -oksidacije masnih kiselina.

Ciklus limunske kiseline.

Ishodičenja:

Navesti irazlikovat pojedine najvažnije metaboličke puteve. Izložiti bilancu razgradnje glukoze u procesu glikolize i masnih kiselina.

Objasniti značenje ciklusa limunske kiseline kao okretišta metabolizma.

Obveze studenata:

Studenti su obvezni prisustvovati nastavi i aktivno sudjelovati, izraditi seminarski rad u skladu s uputama koje će dobiti na uvodnom predavanju, obavezno pohađati vježbe predviđene nastavnim planom i programom kolegijate pristupiti provjeri znanja na završnom ispitu.

Za svaki nastavni sat vodi se evidencija prisutnosti. Student mora prisustvovati na minimalno 50% svih oblika nastave. Student koji izostane s više od 50% nastave gubi pravo na potpis i ne može pristupiti završnom ispitu.

Studentima se preporučuje ponoviti prethodna znanja iz opće, anorganske i organske kemije. Očekuje se aktivno sudjelovanje studenta u nastavi, samostalno pripremanje za temu predviđenu nastavnim planom i programom prema zadanoj literaturi. Za vježbovnu nastavu student mora imati kalkulator, periodni sustav elemenata i metaboličku kartu te je dužan pripremiti zadane zadatke.

Ispit (način polaganja ispita, opis pisanog/usmenog/praktičnog dijela ispita, način bodovanja, kriterij ocjenjivanja):

Ocjenjivanje studenata provodi se prema važećem **Pravilniku o studijima Sveučilišta u Rijeci**, te prema **Pravilniku o ocjenjivanju studenata na Fakultetu zdravstvenih studija u Rijeci**.

U vrednovanju rada studenata uzima se u obzir uspješnost studenata na završnom ispitu na kojem student može ostvariti najviše 100 ocjenskih bodova.

Završni ispit

Student koji je uredno obavio sve oblike nastave stekao je pravo na potpis i pristupanje završnom ispitu.

Student koji je izostao s više od 50% svih oblika nastave nije zadovoljio, ocjenjuju se ocjenom neuspješan (F) i mora ponovno upisati kolegij Osnove medicinske kemije i biokemije.

Završni ispit sastoji se od pismenog dijela na kojem se provjerava usvojenost cjelokupnog gradiva predviđenog nastavnim planom i sadržajem kolegija.

Na pismenom dijelu ispita student može ostvariti ukupno 100 ocjenskih bodova, a mora ostvariti najmanje 50 ocjenskih bodova.

Pismena provjera znanja sastoji se od zadataka otvorenog tipa koji mogu biti zadaci kratkoga i produženoga odgovora, zadaci dopunjavanja, zadaci povezivanja i sređivanja te zadaci višestrukog izbora. Uspješnim rješavanjem ispitne cjeline student može ostvariti maksimalno 100 ocjenskih bodova. Ocjenski bodovi dodjeljuju se proporcionalno postotku postignutih bodova. Za prolaz na završnom ispitu i konačno ocjenjivanje student mora ostvariti barem minimalan broj ocjenskih bodova na pismenom dijelu završnog ispita. U protivnom mora ponovno pristupiti završnom ispitu u narednim terminima ispitnih rokova

Oblikovanje konačne ocjene

Ocjenjivanje u ECTS sustavu provodi se apsolutnom raspodjelom, odnosno temeljem konačnog postignuća, prema sljedećoj skali:

A, 5, izvrstan (90-100 bodova);

B, 4, vrlo dobar (75-89,99 bodova);

C, 3, dobar (60-74,99 bodova);

D, 2, dovoljan (50-59,99 bodova).

Mogućnost izvođenja nastave na stranom jeziku:

Unesite tražene podatke

Ostale napomene (vezane uz kolegij) važne za studente:

Kašnjenje i/ili neizvršavanje obveza

Nastava se održava u propisano vrijeme i nije moguće ulaziti nakon ulaska nastavnika. Na nastavu nije dozvoljeno unositi jela i pića te nepotrebno ulaziti/izlaziti s nastave. Zabranjena je uporaba mobitela za vrijeme nastave kao i za vrijeme provjera znanja.

Akademski čestitost

Dužnost je nastavnika promicati akademsku čestitost i zahtijevati od studenata poštivanje akademskih normi ponašanja sukladno odredbama Etičkog kodeksa nastavnika, suradnika i znanstvenika Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, Etičkog kodeksa studenata Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci.

Kontaktiranje s nastavnicima može se obaviti izravno tijekom nastave te elektroničkim putem.

e-mail: miljenkamaradin@gmail.com

Informiranje o predmetu

Sve službene informacije vezane uz nastavu kolegija studenti će dobiti tijekom uvodnog

predavanja. Dodatne obavijesti tijekom nastave objavit će se putem zajedničkog e-mail studenata 1. godine studija Sestrinstvo.

Očekivane opće kompetencije studenata/studentica
 Od studenta se očekuje osnovno znanje iz opće, anorganske i organske kemije.

SATNICA IZVOĐENJA NASTAVE (za akademsku2022./2023.godinu)

Rasporednastave

SATNICA IZVOĐENJA NASTAVE (za akademsku2022./2023. godinu)

Datum	Predavanja (vrijemeimjesto)	Seminari (vrijemeimjesto)	Vježbe (vrijemeimjesto)	Nastavnik
07.11.2022.	P1-P5 (8:15-13:00)			Magdalena Ravlić (5h)
08.11.2022.	P6-P8 (8:15-11:00)			Magdalena Ravlić (3h)
08.11.2022.			V1-V2 (11:15-13:00)	Magdalena Ravlić (2h)
09.11.2022.	P9-P12 (8:15-12:00)			Mr.sc. Miljenka Maradin (4h)
09.11.2022.			V3 (12:15-13:00)	Mr.sc. Miljenka Maradin (1h)
10.11.2022.	P13-P15 (14:15-17:00)			Mr.sc. Miljenka Maradin (3h)
10.11.2022.			V4-V5 (17:15-19:00)	Mr.sc. Miljenka Maradin (2h)
11.11.2022.		S1-S2 (14:15-16:00)		Magdalena Ravlić (2h)
11.11.2022.		S3,S4,S5 (16:15-19:00)		Mr.sc. Miljenka Maradin (3h)

Popispredavanja, seminaraivježbi:

	PREDAVANJA (tema predavanja)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
P1	Uvod u kolegij. Periodni sustav elmnata. Kemijska osnova organizma.	1	Veleučilište u Karlovcu
P2	Kemijske veze. Unutarmolekulske i međumolekulske veze	1	Veleučilište u Karlovcu

P3	Voda i vodene otopine – osnova života	1	Veleučilište u Karlovcu
P4	Kiseline i baze.	1	Veleučilište u Karlovcu
P5	Soli. Biološki puferi	1	Veleučilište u Karlovcu
P6	Uvod u organsku kemiju. Važnost i podjela organskih spojeva	1	Veleučilište u Karlovcu
P7	Alkoholi, aldehidi i ketoni.	1	Veleučilište u Karlovcu
P8	Karboksilne kiseline	1	Veleučilište u Karlovcu
P9	Ugljikohidrati. Monosaharidi i disaharidi	1	Veleučilište u Karlovcu
P10	Polisaharidi	1	Veleučilište u Karlovcu
P11	Amino kiseline i peptidi	1	Veleučilište u Karlovcu
P12	Proteini	1	Veleučilište u Karlovcu
P13	Lipidi. Masne kiseline	1	Veleučilište u Karlovcu
P14	Probava i apsorpcija sastojaka hrane	1	Veleučilište u Karlovcu
P15	Biokemijski ciklusi i regulacija metabolizma	1	Veleučilište u Karlovcu
	Ukupan broj sati predavanja	15	

	SEMINARI (tema seminara)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
S1	Kemijska osnova organizma	1	Veleučilište u Karlovcu
S2	Organski spojevi kao osnova života	1	Veleučilište u Karlovcu
S3	Nomenklatura i reaktivnost organskih spojeva.	1	Veleučilište u Karlovcu
S4	Osnovni sastojci hrane.	1	Veleučilište u Karlovcu
S5	Najvažniji metabolički putevi	1	Veleučilište u Karlovcu
	Ukupan broj sati seminara	5	

	VJEŽBE (tema vježbe)	Broj sati nastave	Mjesto održavanja
V1	Odabrana poglavlja organske kemije. Kemijske reakcije organskih spojeva.	1	Veleučilište u Karlovcu

V2	Iskazivanje sastava otopina. Pufferi.	1	Veleučilište u Karlovcu
V3	Biološki značajni predstavnici organskih spojeva	1	Veleučilište u Karlovcu
V4	Biološki značajni predstavnici organskih spojeva	1	Veleučilište u Karlovcu
V5	Odabrana poglavlja biokemijskih ciklusa u organizmu	1	Veleučilište u Karlovcu
	Ukupan broj sati seminara	5	

	ISPITNI TERMINI (završni ispit)
1.	
2.	
3.	
4.	